

Sorbus is een algemeen bekende boom, maar de enorme diversiteit is minder bekend. Vooral in bladvormen en -kleuren is er keuze. En naast een rijke bloei is er vaak een overdaad aan bessen, soms gecombineerd met een herfstverkleuring. Dat maakt boomkweker Albert Leemreize enthousiast.

Tekst: Emiel van den Berg
Fotografie: www.visionspictures.com

Sorbus heeft als Nederlandse naam lijsterbes. Een naam die algemeen is ingeburgerd en in Nederland vaak verwijst naar de algemeen voorkomende *S. aucuparia*, de gewone lijsterbes. De wetenschappelijke naam *Sorbus* is de oude Latijnse naam die men vroeger gaf aan de in Midden- en Zuid-Europa inheemse *S. domestica*. Het geslacht *Sorbus*, dat circa honderd soorten telt, behoort tot de Rosaceae, de rozenfamilie. *Prunus*, *Cotoneaster*, *Amelanchier*, *Crataegus*, *Spiraea* en *Potentilla* zijn enkele van de vele bekende familiegenoten. *Sorbus* komt van nature voor in de gematigde zones van het noordelijk halfrond waar hij zich van heester tot middelgrote boom ontwikkelt. Opvallend is de grote diversiteit aan bladvormen; van enkelvoudig tot geveerd. De bloemkleur is altijd crèmewit maar de beskleuren zijn zeer divers en variëren van geel, wit en roze tot rood en oranje. In de tuin is *Sorbus* een weinig voorkomende boom en ook dat er soorten zijn met eetbare vruchten is slechts bij weinig mensen bekend.

PLEZIERWAARDE

De meest bekende lijsterbes is *S. aucuparia*. De soortnaam is samengesteld uit de woorden *avis* en *capere* (vogel en vangen), letterlijk betekent het 'vogelvangst'. Vogels zijn verzot op de bessen. *S. aucuparia* komt in bijna heel Europa in het wild voor en ontwikkelt zich van struik tot kleine, vaak meerstammige boom. Het best herkenbaar is hij aan het oneven geveerde blad, de witte voorjaarsbloei in tuilen en de helder oranje bessen in de nazomer. Noemenswaardig is *S. aucuparia* var. *edulis* met opvallend grote eetbare bessen. De twijgen zijn dikker dan bij de soort en het blad is groter en donkerder. De vruchten, die zoetzuur smaken en veel vitamines bevatten, zijn ook wat groter.

S. frutescens
(syn. *S. koehneana*)

Plantnaam: Sorbus - Lijsterbes
Groevorm: divers, veelal kleine bomen
Blad: zeer verschillend per soort
Bloem: in brede tuilen, crèmewit
Bijzonderheden: bes, herfstkleur

ALBERT LEEMREIZE:

'Enorme diversiteit nog te onbekend'

S. aucuparia is de bekendste maar zeker niet de fraaiste lijsterbes. "Het geslacht kent een enorme diversiteit, allemaal zijn het planten van het noordelijk halfrond, dus veel zijn geschikt voor aanplant in de Nederlandse tuin", vertelt boomkweker Albert Leemreize. "Over het algemeen zijn het bomen voor droge, wat zanderige grond. De meeste soorten houden niet van een te vochtige bodem." Zelf teelt Leemreize zo'n dertig verschillende *Sorbus*. "Geselecteerd op gezondheid, bruikbaarheid en plezierwaarde. Jammer genoeg zijn ze niet algemeen bekend en daarom lastig aan de man te brengen." Vanwege de diversiteit kun je in een tuin volgens hem zo vijf verschillende lijsterbessen zetten. "Sommigen lijken helemaal niet op elkaar en naast de vele boomvormen zijn er ook enkele bruikbare struiken."

MEERSTAMMIG

Zoekend binnen het sortiment kom je volgens Leemreize verrassend veel diversiteit tegen. Hij benadrukt als eerste de eetbaarheid van sommige bessen. "In Polen en Rusland bijvoorbeeld is *S. 'Nevezhinskaja'* veel aangeplant." Van *S. scalaris* prijst hij het glanzende, samengestelde blad. "Elk blad telt 36 deelblaadjes."

Deze kleine boom, soms meerstammige heester, heeft verder een fraaie herfstkleur en dieprode bessen. *S. wardii* is noemenswaardig vanwege het zilvergrijze blad. Deze gezonde, opgaande groeier heeft geen bijzondere herfstverkleuring en ook de bloei en besproductie is minder. *S. amabilis* vormt daarentegen weer een fraaie struik met samengesteld groen blad, een rijke bloei, veel geeloranje vruchten en een sterke herfstkleur. "Deze kweek ik meerstammig op en is geschikt voor de particuliere tuin." *S. 'Dodong'* noemt Leemreize speciaal vanwege het gezonde zomerblad en de herfstkleur. De soort vormt een kleine boom, maar *S. wilfordii* lijkt er op en blijft kleiner. Hoewel de soort *S. aucuparia* niet zo gezond is, heeft deze wel een mooie en gezonde cultivar: 'Ethel's Gold'. "Met gele bessen waar vogels niet zo gek op zijn en die tot en met kerst blijven hangen." *S. sargentiana* wordt genoemd vanwege de winterhabitus met gedrongen takken en grote, glanzende knoppen. "Ook de geelrode bessen en herfstverkleuring hebben sierwaarde." De struikvormige *S. frutescens* (*S. koehneana*) heeft zuiver witte bes en wordt soms op stam gekweekt. "Zo kan ik nog wel even doorgaan, het sortiment is boeiend."